

Граматичке вежбе (1)

Трпно стање (пасив)

(Коришћени извор: Михаило Стевановић, *Граматика српскохрватског језика за гимназије*, Цетиње, 1971, стр. 210-212)

Када се глаголска радња приписује неком лицу или предмету као њеном вршиоцу (**субјекту**), за глаголске облике којима се таква радња означава каже се да су у **радном стању**, у **активу**.

Глаголска радња се у српском језику обично износи у облицима радног стања. Али се понекад јавља потреба да се оно што се глаголом казује припише не њеном вршиоцу (субјекту), него **објекту**, предмету на коме се радња врши и да се објекат глаголске радње узме као центар онога што се дотичном радњом казује, тј. као граматички субјекат.

Облици трпног стања у прошлом времену (перфекту):

смештен сам, смештен си, смештен је, смештени смо, смештени сте, смештени су
смештена сам, смештена си, смештена је, смештене смо, смештене сте, смештене су

Облици трпног стања у будућем времену (футуру):

бићу смештен, бићеш смештен, биће смештен, бићемо смештени, бићете смештени, биће смештени
бићу смештена, бићеш смештена, биће смештена, бићемо смештене, бићете смештене, биће смештене

За означавање трпног стања радње која се неке приписује за време у коме се говори, или која се врши по неком уобичајеном реду, употребљава се облик презента радног стања с повратном честицом *се*:

Пред усељење читава структура куће **се рашири**, те **се добија** сасвим задовољавајућа квадратура.
Баште увек лепо изгледају, бар кад **се** редовно **одржавају**.
Ове године **очекује се** продаја до пет милиона „бритви“ од Атлантика до Пацифика.

Речник

пасив [pàsiv, pasíva] страдателен залог

трпни, **-а**, **-о** [třpnī, třpnā, třpnō] страдателен | **трпно стање** (*пасив*) [třpnō stánje]

страдателен залог; **трпни придев** [třpnī príděv] страдателно причастие

коришћен, **-а**, **-о** [kòrišćen, kòrišćena, kòrišćeno] използван

извор [ìzvor] източник; извор

глаголски, **-а**, **-о** [glágolskī, glágolskā, glágolskō] глаголен

радња [rādња] действие

приписивати, **приписујем** [pripisívati, pripìsujēm] приписвам

приписати, **припишеш** [pripísati, prìpīšēm] да припиша

вршилац, вршиоца [vršilac, vršioca] извршител; изпълнител
субјекат, субјекта [sùbjekat, sùbjekta] подлог; субект
облик [òblīk] форма
означавати, означавам [označavati, oznàčāvām] обозначавам
актив [àktīv, aktíva] деятелен (действителен) залог
радни, -а, -о [râdnī, râdnā, râdnō] активен, делови; работен, трудов | **радно стање**
 (*актив*) [râdnō stánje] деятелен (действителен) залог
износити, -им [iznòsiti, ìznosīm] изнасям; излагам (права изложение чрез текст);
 възлизам (на определена сума)
јављати се, јављам се [jâvljati se, jâvljām se] явям се; обаждам се
потреба [pòtreba] нужда, необходимост, потребност
казивати, казујем [kazívati, kàzujēm] казвам, разказвам, изказвам (с думи), предавам (с
 думи)
објекат, објекта [òbjekat, òbjekta] обект, предмет; пряко допълнение
узети, узем [ùzēti, ùzmēm] да взема
узимати, узимам [ùzimati, ùzimām] взимам, вземам
центар, центра [cèntar, cèntra] център
дотични, -а, о [dòtičnī, dòtičnā, dòtičnō] въпросният; съответният
граматички, -а, о [gramàtičkī, gramàtičkā, gramàtičkō] граматически, граматичен
прошли, -а, -о [pròšlī, pròšlā, pròšlō] минал | **прошло време** (*перфекат*) [pròšlō vréme]
 минало време
будући, -а, -е [bùdūcī, bùdūcā, bùdūcē] бъдещ | **будуће време** (*футур*) [bùdūcē vréme]
 бъдеще време
смештен, смештена, -о [směšten, směštena, směšteno] настанен, разположен,
 поместен
уобичајени, -а, -о [uobičájenī, uobičájenā, uobičájenō] обичаен; станал обичаен
ред [rêd] ред; правило, начин | **по уобичајеном реду** [po uobičájenōm rêdu] по обичаен
 начин
употребљавати, употребљавам [upotrebljavati, upotrèbljāvām] употребявам,
 използвам
употребити, употребим [upotrèbiti, upotrèbīm] да употреба
презент [prèzent] сегашно време
повратни, -а, -о [pòvratnī, pòvratnā, pòvratnō] обратен, връщащ се; възвратен |
повратни глагол [pòvratnī glágol] възвратен глагол; **повратна честица** [pòvratnā
 čèstica] възвратна частица

Вежбе

1. Претворите пасивне реченице у активне:

Реченица у трпном стању	Субјекат	Реченица у радном стању
На зиду је постављен портрет деде и баке.	(ми)	На зиду смо поставили портрет деде и баке.
Кућа је изграђена на периферији града.	(деда)	
Код прозора је постављен мали бар.	(ми)	
Иза ормана је остављено доста места за ствари које ми тренутно не требају.	(ја)	
Читав један угао је заузет од музичког стуба.	(музички стуб)	
Звучници су смештени у горње углове.	(ја)	

2. Прочитајте доле наведене реченице и претворите глаголске облике у презент:

Трпно стање (пасив)	Радно стање (актив)
Моја соба је једноставно опремљена.	Ја сам своју собу једноставно опремио.
Сви зидови, подови и плафони су стиснути.	Грађевинари су стиснули све зидове, подове и плафоне.
Овај модел је засад предвиђен само за породичне зграде на издвојеним плацевима.	Засад смо предвидели овај модел само за породичне зграде на издвојеним плацевима.
Блистави кабриолет паркиран је у вишеспратној гаражи.	Возач је паркирао блистави кабриолет у вишеспратној гаражи.
Младић је обријан до главе.	Бријач је обријао младића до главе.
Двоточкаши су узети са задњег седишта аутомобила.	Младић је узео двоточкаше са задњег седишта аутомобила.
Волкер Барон је одмах окружен знатижељним друговима.	Знатижељни другови одмах су окружили Волкера Барона.
Родитељи су предвођени Дијаном Барон, Волкером мајком.	Дијана Барон, Волкерова мајка, предводила је родитеље.

3. Претворите пасивне облике у доле наведеном одломку у активне у првом лицу множине, у презенту. Пазите на то да се субјекат претвара у објекат, тј. са номинатива прелази у акузатив:

Наиме, по узору на она растегљива врата у стилу „хармонике“, која се могу видети у неким становима – обично између трпезаријског дела кухиње и дневне собе – тако се, према нашој идеји, сви зидови, па и подови и плафони, граде „à la harmonica“. Приликом пројектовања, изградње, плаћања радова, и процене ради опорезивања – сви зидови, подови и плафони су стиснути, тако да је квадратура супер економична (према неким нашим прорачунима, за четворочлану породицу само око осам кома два квадрата

корисне површине, уз занемарљив постотак некорисне). Пред усељење, међутим, читава структура куће се *рашири*, те се добија сасвим задовољавајућа квадратура (од око 144 м² корисне површине, без имало некорисне, опет према нашим аутентичним прорачунима).

Овај модел, засад предвиђен само за породичне зграде на издвојеним плацевима, може се у принципу примењивати и у стамбеним солитерима, и то по систему „пар-непар“, при чему се у парне датуме парни станови растежу док се непарни стискају, и обратно. Међутим, пошто би то довело до рецидива сустанарских односа у специфичном виду (истина, на далеко вишем технолошком нивоу), реализација овог метода грађења у стамбеним солитерима условљена је претходним утврђивањем права и обавеза између станара на бази самоуправног споразума који никако не би смео бити у стилу самог пројекта, тј. растегљив.

Одговори

1.

Реченица у трпном стању	Субјекат	Реченица у радном стању
На зиду је постављен портрет деде и баке.	(<i>ми</i>)	На зиду смо поставили портрет деде и баке.
Кућа је изграђена на периферији града.	(<i>деда</i>)	Деда је изградио кућу на периферији града.
Код прозора је постављен мали бар.	(<i>ми</i>)	Код прозора смо поставили мали бар.
Иза ормана је остављено доста места за ствари које ми тренутно не требају.	(<i>ја</i>)	Иза ормана сам оставио доста места за ствари које ми тренутно не требају.
Читав један угао је заузет од музичког стуба.	(<i>музички стуб</i>)	Музички стуб заузима (заузео је) читав један угао.
Звучници су смештени у горње углове.	(<i>ја</i>)	Звучнике сам сместио у горње углове.

2.

Трпно стање (пасив)	Радно стање (актив)
Моја соба се једноставно опремља .	Ја опремљам своју собу једноставно.
Сви зидови, подови и плафони се стискају .	Грађевинари стискају све зидове, подове и плафоне.
Овај модел се засад предвиђа само за породичне зграде на издвојеним плацевима.	Засад предвиђамо овај модел само за породичне зграде на издвојеним плацевима.
Блистави кабриолет паркира се у вишеспратној гаражи.	Возач паркира блистави кабриолет у вишеспратној гаражи.
Младић се брије до главе.	Бријач брије младића до главе.
Двоточкаши се узимају са задњег седишта аутомобила.	Младић узима двоточкаше са задњег седишта аутомобила.
Волкер Барон се одмах окружи знатижељним друговима.	Знатижељни другови одмах окруже Волкера Барона.
Родитељи се предводе Дијаном Барон, Волкером мајком.	Дијана Барон, Волкерова мајка, предводи родитеље.

3.

Наиме, по узору на она растегљива врата у стилу „хармонике“, **која можемо видети** у неким становима – обично између трпезаријског дела кухиње и дневне собе – тако, према нашој идеји, **све зидове, па и подове и плафоне, градимо** „à la harmonica“. Приликом пројектовања, изградње, плаћања радова, и процене ради опорезивања – **стискамо све зидове, подове и плафоне**, тако да је квадратура супер економична (према неким нашим прорачунима, за четворочлану породицу само око осам кома два квадрата корисне површине, уз занемарљив постотак некорисне). Пред усељење, међутим, **читава структуру куће раширимо**, те **добијамо сасвим задовољавајућу**

квadrатуру (од око 144 м² корисне површине, без имало некорисне, опет према нашим аутентичним прорачунима).

Овај модел, који засад **предвиђамо** само за породичне зграде на издвојеним плацевима, **можемо** у принципу примењивати и у стамбеним солитерима, и то по систему „пар-непар“, при чему у парне датуме **растежемо парне станове док непарне стискамо**, и обратно. Међутим, пошто би то довело до рецидива сустанарских односа у специфичном виду (истина, на далеко вишем технолошком нивоу), **реализацију** овог метода грађења у стамбеним солитерима **условљавамо** претходним утврђивањем права и обавеза између станара на бази самоуправног споразума који никако не би смео бити у стилу самог пројекта, тј. растегљив.